

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. II. Impedimentum primum, id est, error.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

missorias requirere concedendas à proprio Ordinario, cum eas infra annum non possit Vicarius Capitularis concedere, ut habetur in Iure; Pontifex autem praesumitur habere omnia Iura in scrinio pectoris sui, ut dicitur c. 1. de Constit. in 6. & in eodem privilegio aperte ostendit se habere notitiam Sedis Vacantis; solum ergo requirit Pontifex testimonium Ordinarii proprii de vita, & moribus Clerici, quod iam Clericus authenticè ostendit.

Et hæc dicta sunt circa Maiorem propositionem allatam in nostro syllōgismo suprà n. 4.

24. Quod attinet ad Minorem, res est clara; nam literas Testimoniales proprii Ordinarii, & habet, & affert, sigillo munitis authentico.

25. Brevis ergo ratio est, quia non incurritur suspensio, nisi sit lata: at ob hoc delictum peculiare Clerici Tituli non est lata ulla suspensio, ergo.

26. Ex dictis inferitur, Episcopum Cephaludensem, non incurrisse suspensionem à collatione Ordinarii, cum e postea conferendo, concessisset irregularem.

Hactenus P. Petrus Multica, & ego item de Ordine hactenus.

DE SACRAMENTO MATRIMONII. LIBER OCTAVVS.

TRACTATUS PRIMVS,

DE

IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

UAT me impedimenta amoris Matrimonii, prius quam de ipso magis proximè tractationem instituum: Nam propterea in Primo, & Secundo Tractatu hujus Octavi Libri quam de Matrimonii impedimentis, de quæ horum Dispensatione, ut scilicet illis per dispensationem amoris, possim proprius atque expeditius ad ipsius Matrimonii considerationem accedere. Favere conatibus nostris omnium bonorum Auctor, & Donator Deus.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & quotuplex sit impedimentum Matrimonii.

ID, quod obstat, ne Matrimonium contrahatur, sive illud sit physicum, ut ætas infantilis, quæ est inepta ad matrimonium, sive sit morale, ut prohibitio v. g. ne affinis contrahatur cum affino dicitur Matrimonii impedimentum.

2. Est autem in duplici Classe: Aliud enim est solum impediens, impedit nimirum, sed non invalidat matrimonium, qualis est v. g. votum simplex Castitatis; Aliud ita impedit, ut etiam invalidet, quale est idem votum Castitatis solemne. Illa primi generis vocantur absolute Impedientia, hæc Dirimentia.

3. De Impedientibus dicemus postea, nunc (utpote prioris momenti) locum demus Dirimentibus, quæ sunt duodecim ex iure antiquo, quibus si duo addas ex iure novo Tridentini, omnia sunt quatuordecim his vulgatis verbis comprehensa.

4. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, si sit affinis, si forte coire nequebis.

Ex Tridentino.

Si Parochi, & duplicis desit presentia Testis,

Repudare sit mulier, nec parti reddita tuta

Hæc facienda verant connubia, falsa retractant.

Hoc est. Matrimonium cum aliquo ex prædictis impedimentis factum, retractatur, atque omnino irritum est, ac nullum, ac si factum non fuisset.

5. Hæc impedimenta, aliqua sunt inducta Iure naturali.

Part III.

Iura, aliqua Iura Ecclesiastico. De Iure naturæ sunt illa quatuor: Error in persona: Impotentia perpetua, Conganguinitas in primo gradu rectæ lineæ, Patris v. g. cum filia, & Ligamen; id est ligatum esse actuali matrimonio. Cætera sunt de Iure Ecclesiastico, ut distinctius dicemus in explicatione singulorum.

6. Quæ autem sunt ex Iure naturæ, dispensabilia non sunt, & locum habent etiam in matrimoniis Infidelium; quæ verò ortum habent ex Iure Ecclesiæ possunt à Summo Pontifice dispensari, & locum nequaquam habent in dictis Infidelium matrimoniis.

7. An alia potestas præter Summum Pontificem (sive Ecclesiastica ipso inferior, sive Civilis, Imperatoria, Regia, &c. Matrimonii impedimenta constituere valide possit, lege apud Doctores passim (ut Sanch. lib. 7. de matr. d. 1. Pont. l. 6. de matr. c. 1. Coninch. disp. 30. de matr. dub. 1. Perez d. 31. de matr. sect. 4. Avel. q. 9. de matr. sect. 2. & 3. aliosque apud ipsos.

CAPVT II.

Impedimentum primum Matrimonii.

ERROR.

§. I. Quis ille sit?

IN huius impedimenti notitia plana fiat, Adverte Primo in contrahentibus Matrimonium, duorum genera errorum posse intercedere. Primum, in personis ipsis, quæ contrahunt, ut si tu volens contrahere cum Maria, invenias Catharinam.

Secundum, in qualitatibus personarum, ut, si quis volens contrahere cum Maria pulchra, vel nobili, vel divite

L 3

vite

vite, inveniat ipsam eandem deformem, vel ignobilem, vel pauperem. Inter has qualitates, ne adnumeret Servitutem; hæc enim propter suis peculiare considerationes certò est impedimentum dirimens, ut c. 3. explicabimus: adnumeret tamen ipsum nomen contrahentium, nam ex solo nominis errore non vitiafi matrimonium, quando constat de persona, nimis est certum.

2. Adverte Secundò. Errorem posse interdum esse antecedentem, & dantem causam contactui, interdum comitantem. Prior contingit, quando consensus rursus innititur errori. Contingit autem, si circa substantiam: ut, si Antonius, ideo ducit hanc, quia putat esse Mariam, ita ut, si scivisset non esse Mariam, non consensisset in illam: Sive circa qualitates, ut si ideo ducit Mariam quia putat esse divitem, ita ut, si scivisset non esse divitem, in illam non consensisset. Posterior, idest error comitans contingit, quando consensus non innititur errori; & quidem pari modo, si circa substantiam, ut, si Antonius ducit hanc, v. g. Bertam, ita ut, si scivisset esse Mariam, adhuc consensisset; si circa qualitates, ut si Antonius ducit Mariam, putans, eam esse divitem, ita tamen, ut, si scivisset divitem non esse, adhuc illam duxisset.

3. Adverte Tertiò, Errorem circa prædicta posse, esse vincibilem vel invincibilem, ut alibi nimis læpè, per alias occasiones, explicuimus.

4. Adverte denique Quartò, Conditionem aliquam, posse apponi contractui, atque adeo matrimonio, tribus modis. Actualiter. Virtualiter. Habitualiter. Actualiter est, quando expresse ea ponitur, ut: *Si es dives, te volo ducere, secus nequaquam*. Virtualiter, quando licet in contractu actualiter non ponatur: tamen de ea cogitatum fuit, & fuit appositum antea, & illa non retractata, datur consensus contractui, ut, si Antonius v. g. se declarasset, nolle ducere Mariam, nisi sub conditione, quod sit dives, vel pulchra, vel non ex genere ludæorum, &c. & deinde, hoc animo non mutato, consensit in Mariam, quæ est inops, vel fœda, vel ex ludæorum genere. Habitualis, quando, nec de illa conditione cogitatum fuit, nec illa appositum est in contractu, quamvis in ea dispositione sit, vel fuerit contrahens, ut si de illa cogitasset, non contraxisset. Duxit Antonius v. g. Mariam, nihil cogitando de ejus paupertate, vel divitiis, sed deinde invenit, eam esse pauperem: id, quod, si scivisset, vel cogitasset, nunquam illam duxisset.

5. His positis sint duæ regulæ. Altera facilis in praxi. *Error circa substantiam iure naturali est impedimentum dirimens*. Altera difficilior, propter exceptiones, quas habere debet, *Error circa qualitates persona non est impedimentum dirimens*. Sed singulas separatim explicemus.

ERROR CIRCA SUBSTANTIAM.

6. Error circa substantiam personæ, ut cum unus, vel una supponitur pro alio, vel pro alia, si sit antecedens, si comitans, si vincibilis, etiam si crassus sit, & supinus, si invincibilis, irritum prorsus reddit matrimonium. Ita Sanch. l. 7. matr. d. 18. num. 7. G. Hurtad. d. 13. de matr. diff. 1. Fill. t. 1. r. 10. de matr. p. 2. c. 2. n. 3. alique passim. Et ratio est manifesta, quia ejusmodi errores, & quicunque similes, constituunt ignoratam eam personam, in quam tanquam in objectum tendere deberet consensus; at circa id, quod ignoratur, nullus actus seu consensus voluntatis tendere potest, iuxta illud Iuris: (l. 9. C. de Iuris, & pacti ignorantia.) *Errantis nullus est consensus*. Confirmatur, si quis volens à te emere aurum, tu ei des vitrum, quem tamen ipse per errorem putet esse aurum, nonne est invalida emptio? Ita igitur erit, si Antonius volens ducere personam Mariæ, inveniat esse Bertam.

7. Contra, si Antonius ducens Bertam, quam Bertam esse cognoscit, diceret, *Si hæc esset Maria, illam certe ducerem*, validum, secundum Sanch. l. 1. num. 6. esset matrimonium cum Berta: quia ejusmodi dicendi modus ostendit id, in quod Antonius consensisset, non verò

id, in quod consentit de præfenti; consentit enim re ipsa in Bertam.

8. Dices. At Sacramentum Baptismi v. g. est validum, si quis, dum baptizat hunc, putat esse alium.

Respondet, id non esse mirum, quia Baptizans actionem, & intentionem suam in hunc præfentem, cumque tandem sitat contrahens suam consensum, agit in determinatam personam hanc v. g. Mariam, si Baptizans diceret: *Solo baptizare hunc, si is est*, certè non baptizaret, si esset Paulus; quam tamen intentionem conditionalem illicitè, & nimis impudenter haberet.

9. Dices iterum. Venditio hujus equi validè est, si emptor, putet, venditorè esse Titium, cui verè sit Titius.

Respondet, neque id mirum esse: quia regulariter ad contractum emptionis, & venditionis parum exigit, sine hic, vel ille, qui vendit, dummodo legitime datur, cum tota venditionis substantia versetur circa eum, seu materiam, quæ emitur. Adde nihilominus neque illam fore validam emptionem, quæ constituitur literis sic emeret, *Emo à Titio equum v. g. si venditor est Titius*, & re ipsa Titius non esset.

10. Inquires. Quodnam peccatum committit, qui per dolum cooperatur, ut quis cum errore contrahat matrimonium?

Respondet. Si, ut contrahatur cum errore præfenti de quo hic agimus, peccare mortaliter, non est dubium, quia tunc cooperatio esset, ad invalidum matrimonium, id, quod rem esse gravem, vel stultus videt. Si vero contrahatur cum errore qualitatium, de quo loquimur, sequenti, satis alibi explicui, nempe l. 7. de Matr. d. 18.

ERROR CIRCA QUALITATEM.

11. Error circa qualitates si sit error à te præfenti, si sit per dolum ab alio, si sit idem error in amodo, si sit comitans, si sit quomodocunque vincibilis, si sit invincibilis, non facit matrimonium irritum, sed illud erit validum, si sit contrahens cogitans de huiusmodi qualitatibus, si sit non cogitans, modo non sit aliqua ex duabus exceptionibus mox explicandis.

Ratio est, quia ad valorem contractus Matrimonii satis est, si consensus sit circa substantiam corporis, & animæ, quicquid ergo est extra corpus, & substantiam, accidentale est, nec (si aliud non adhibeat) potest invalidum reddere contractum matrimonium.

12. Confirmatur Primò, quia ad valorem contractus civilis v. g. venditionis, satis est consensus in substantiam, de qua agitur, nec est opus ad circumstantias, nec advertere, secus cum præiudicio humani consensu vix illis consisteret contractus, qui vix advertere ejusmodi omnes circumstantias.

13. Confirmatur Secundò, quia eodem modo Professio Religiosa est valida, quamvis ejus qualitates & libertates victus, fratrum mores, rigor Prælatorum, &c. advertantur. Id, quod rectè Sanchez l. 10. de Matr. d. 18. probat ex ea ratione quia secus, nullus istam personam qualis est Religio, & Matrimonium diceretur, & stabiliter electus, quia semper novæ circumstantiæ ad illud advertantur. Quæ ratione tamen aliquando error qualitatibus, quia redundat in substantiam, profectum irritet, diximus, l. 8. in Decal. tra. 1. c. 7. §. 11. d. 18.

PRIMA EXCEPTIO.

14. Accedamus nunc ad exceptiones. Exceptio prima est, validum non esse Matrimonium, si expresse contrahatur sub conditione talis qualitatibus, quam deinde non adfuisse, non invenias, ut si dicas: *Si es dives, si es nobilis, si non es ex progenie ludæorum, tecum contraham*. Virginitate enim, vel divitiis, vel nobilitate non contrahitur, vel existente ludæorum progenie, nulliter contrahitur. Ratio est manifesta, quia consensus conditionatus præfenti conditione non existente, nullus est. Atque hæc, ut vides, est conditio actualiter posita in ipsius tractu matrimonii.

15. Sed quid Primò, si conditio sit virtualis, qualem explicuimus *num. 4. v. g.* ego nunquam contrahere volo cum Maria, nisi sub conditione, quod sit Virgo, & deinde hoc animo non retractato, sed, nec actu cogitans ad hanc meam dispositionem, contraho cum Maria, putans, esse Virginem, cum talis tamen non sit. xalidūne est matrimonium.

16. Respondeo esse invalidum, quia illa prior intentio, cum non sit retractata, & adhuc duret, ut supponimus, æquivalere conditioni actualiter posite. Confirmatur, quia idem diximus, *lib. 2. opus. de Sacrific. Missæ c. 1. §. 2.* & alibi de consecratione Sacramentorum, valere scilicet intentionem virtutalem, ac si esset actualis.

17. Ex dictis merito declaratum fuisse nullum matrimonium ejusdem mulieris, testatur Pontius, *l. 4. mar. cap. 21. num. 13.* quæ sæpè dixerat, se potius mortem sibi allaturam, quam cum certo quodam viro inituram matrimonium; si esset ex Iudæorum progenie; & post illud contractum, ex Iudæis inventus est, quia (inquit Pontius) ex circumstantiis clarè apparuit, illam conditionem virtualiter remansisse. Merito item simile quid refert Barbofa, (*in vero decisio 19. artic. 3.* multa de hac quæ eruditè afferens,) de matrimonio ejusdem mulieris, quæ se nobilem sinxerat. Merito denique similem casum narrat Caramuel. *in Th. fundament. prima edit. num. 1. 30. fol. 708.* quos omnes si est otium, lege.

18. Quid Secundò, si conditio sit habitualis, quam explicuimus eodem *num. 4.* Si quis v. g. ita sit dispositus ut si advenisset ad hanc, vel illam qualitatem, non contraxisset; nunquam tamen ad illam advertit, & deinde contraxit, nihil item advertendo?

Respondeo, Tunc certè validum est matrimonium, quia in contractibus non attenditur ad id, quod fecisses vel voluisses in aliis circumstantiis, sed ad id quod te ipsa fecisti, & voluisti circa substantiam contractus, ut sic enim absolute consensum præbuiti substantiæ, nec adfuit illa conditio, sed solum adfuisse, quod nihil operatur. Confirmatur, quia idem docuimus *loc. cit. id est.* non sufficere, ad validitatem consecrationis Sacramentorum dispositionem h. bitualem.

SECUNDA EXCEPTIO.

19. Iam verò secunda exceptio ejusdem posterioris regulæ hæc est. Quando error circa qualitates refunditur, seu redundat in substantiam Personæ, seu adducit errorem in substantiam, invalidum parit matrimonium. De Matrimonio loquor, nam pro aliis materiis aliter sumi errorem in substantia declaravimus *In lib. 8. in Decal. c. 7. §. 1. 1. 17.*

20. Sed hoc opus, hic labor. Ecqua enim ratione hanc redundantiam cognoscam? Operosum id esse fatetur, ut etiam fatetur Sanchez *l. 7. matr. d. 18. num. 25.* ex quo tamen aliisque Doctoribus duas vias ad inveniendum quod queris indicabo; quarum altera ostendet nullitatem matrimonii, altera validitatem.

21. Prior via. Si occasione, seu consideratione alicujus qualitatis formet homo conceptum alicujus personæ determinatæ, seu individuatæ, & singularis, tunc illa qualitas refunditur in personæ substantiam, & consequenter si qualitas illa non adsit, sed per errorem putetur adesse, invalidat matrimonium. Exemplo res fiet clarior. Videt quis mulieres duas, altaram sedentem, stantem alteram ac dicit *Volo contrahere matrimonium cum hac, quæ sedet.* Vel videt alius duas puellas, & ex amico audit hanc esse nobilem, illam ignobilem, hanc esse virginem, viduam autem illam, dicitque *se velle contrahere cum ea, de qua meliores audit qualitates.* Aio, illam sessionem, hanc nobilitatem, hanc virginitatem, melioresque qualitates, qualitates quidem esse, sed in præfenti esse signa substantiæ ejus, cum quæ ille homo inire matrimonium intendit, atque adeo important determinationem personæ, cum tota intentio illius sit ad illud individuum, quod sedet, quod nobile est, quod virgo, &c. Si ergo alia dicto ho-

mini præfenteretur, cum quia per errorem contrahat, nulliter contrahet.

22. Posterior via. Contra, si aliunde formaverit homo conceptum talis determinatæ personæ. Cognovit v. g. hoc individuum, hanc determinatam puellam Mariam, sed illam jam cognitam, quoad personam, putat divitem nobilem, ex hac progenie, ex illa Civitate, vel amici, ut talem eandem jactent, cum talis verè non sit, & sub hoc errore cum illa matrimonium contrahat, validè contrahit, quia nunc error est in qualitatibus, quæ non refunduntur in substantiam personæ; jam enim illam ducis, quam ducere decrevisti.

CONFIRMANTVR PRÆDICTA auctoritate Doctorum.

23. Explicabunt magis, magisque rem, de qua agimus, verba aliqua Pontii, Coninch, Layman, Pontius *l. 4. c. 21. n. 13.* sic habet: Denique hinc fit, vitari quandoque matrimonium ex errore in ejusmodi qualitatibus, ut cum animus contrahentis expressè nititur illi qualitati, quamvis accidentali, est enim ille consensus virtualis conditionalis. Unde si quis contraheret cum aliqua, quia existimabat, divitem esse, vel nobilem, vel honestam, vel virginem, ita ut his qualitatibus ducatur ad contrahendum, & his imitatur expressè, aliter non contrahitur, in quo casu talis consensus dependet ab ea circumstantia, & illam habet pro conditione assensus, invalidum erit matrimonium, si divites non sit, aut nobilis, aut honesta, aut virgo: in foro quidem conscientia, si ita res se habet; & etiam in exteriori foro, si probari poterit.

24. Coninch *d. 3. dub. 1. num. 17.* Petrus incidit in aliquam personam sibi incognitam, agit aliquantulum cum ea, deinde rogat, quamnam sit, falsoque dicitur ei, esse filiam unicam talis Ducis, deinde eam ducit uxorem, est solum error qualitatis, & matrimonium valet, quia determinatur ad concipiendam certam personam ex priore conversatione & per eam narrationem non determinatur, ut putat, eam esse aliam ab ea, qua cum agit, sed, ut putat ei talem qualitatem convenire. Excepi casum quo filia talis Ducis per famam ei prius esset singulariter nota, tunc per eam narrationem determinaretur, ut hanc in particulari sibi ducendum propoheret.

25. Idem paulò ante *l. c. n. 13.* dixerat: Solius illius qualitatis error involvit errorem personæ, qua determinat intellectum contrahentis, ut certam, ac omnino determinatam personam concipiat, cum qua hic, & nunc intendit contrahere, eamque, cum qua externum contractum celebrat.

26. Et paucis interiectis lineis; ita in verum sit ipsum non intendere cum hac contrahere, sed cum ea, quam hanc putat esse.

27. Layman *l. 3. trall. 10. p. 4. cap. 3. num. 2.* Si Caja visus prius nota, & ad matrimonium determinata fuisset, tamen postea simul et se primogenitam, cum non sit, valebit matrimonium, nisi actualis intentio fuisset, saltem animo retenta, non accipiendi eam, nisi primogenita sit.

Atque hæc ex prædictis Doctoribus verba allata, sufficiant: Ceterum, qui alia cupit, adeat Barbosam *in voto decisio 19. num. 3.* qui nimis multa refert per extensum.

§. II. Ex dictis deciduntur duos casus; alter olim decisus à Tabiena; alter allatus ab Hostiensio.

1. Circa annum 1508. Adolescens quidam petiit in uxorem filiam ejusdem, quam valde formosam fortè viderat, verum illam ei denegavit Pater, causans eam esse secundogenitam, se tamen facile daturum primogenitam, quam nubere prius decebat. Ad hæc Adolescens petiit à Patre, ut prædictam primogenitam ostenderet eundem viro gravi, ut is sincerè, & ex fide ipsi Adolescenti referret, an quam, & ipsa pulchra esset: annuit Pater, sed vim illi ostendit filiam secundogenitam, nam primogenita deformis erat. Adolescens ergo à viro illo gravi conficius factus, etiam illam ipsi ostensam pulchram esse, cum ea contraxit per verba de præfenti, sub Vespe-

